

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Samlings af
danske Ord,

sem kunne tilfoies

Prof. M o l b e c h s danske Ordbog.

1ste Hefte.

Indbydelseskrivt

til

Hoved-Examen i Horsens lærde Skole

den 12te September 1843 og følgende Dage.

Af

Rector Mülers.

Horsens.

Trykt hos A. E. Fogh.

Lachmus Beckedraeppe

Hvor Fædrelandet elskes, der er ogsaa Modersmaalet kjær og dyrebart. Hvor meget mere maae vi Danske skatte et Tunge-
maal, der i Skionhed, Rigdom, og Dybde ikke staaer tilbage for
noget andet af Europas nyere Sprog. Det kan da ikke andet end
glæde hver Fædrelandets Ven, at en sigende Kiærlighed og Omhu
for det danske Sprog synes at yttre sig hos os. Sid den
maa vise sig ikke som en hastig opblusfende og snart udbrændende
Lue, men som en stærk og vedholdende Varme i oprigtige Hier-
ter. Sid Kiærlighed til Fædrelandet og til Alt, hvad ædelt og
godt er, maa bringe Enhver, som formaaer det, til at virke for
Modersmaalet, dets Haandhævelse, og dets Hæder. Sid især
hver den, der sættes til at være Ungdommens Lærer, maa være
giennemtrængt af den Agtelse for Dannesproget, den Kiærlighed
til det, den Omhu for dets Reenhed og Rigtighed, der bør være
alle brave Danneborgeres Særkiende!

Blandt de priselige Foranstaltninger, vor hæderværdige Kon-
ge har gjort for det danske Sprog som for Udbredelse af Dan-
nemarks videnskabelige Hæder, regner jeg ikke den for den rin-
geste, at vor Konge nylig har befalet, at der af de Skoleprogram-
mer, som udgives fra alle de lærde Skoler i Kongeriget, skal ud-
sendes Exemplarer ei alene til samtlige lærde Skoler i Hertug-
dømmene Slesvig, Holsten, og Lauenborg, men endog i det
hele preussiske Rige, hvorimod der fra alle disse Skoler igien vil
blive os meddeelt de Skolekrivter, som derfra udgives. Og har
vor Konge ved heimodig Understøttelse af Finantskassen sat de
Skoler i Hertugdømmene, som ikke hidtil have havt tilstrækkelige
Midler til Programmers Udgiøvelse, i Stand til herefter at giøre
det. Maatte ogsaa denne landsfaderlige Foranstaltning bidrage til

at udbrede Agtelse for dansk Tungemaal som for dansk Videnskabelig-
belighed!

Profesor Molbech har i Aaret 1833 udgivet sin indholds-
rige, med stor Flid udarbejdede, danske Ordbog. Ingen, som
elsker vort Sprog, kan kiende og bruge dette Skrift, uden at
kionne paa Forfatterens Flid og Indsigt og Dygtighed, og vide
ham Tak for hans Arbejde; Ingen kan benytte den store Ord-
samling uden at fatte og beundre Sprogets Rigdom og Fylde.
Imidlertid kan der endnu arbejdes paa at giøre dette Værk end
mere fuldstændigt, og hertil søger jeg at give et lidet Bidrag,
som jeg vel troer, kunde blevet betydeligere, dersom ei ustadig
Helbred tidt havde afbrudt Arbejdet derpaa, men som jeg dog tør
bede Modersmaalets Venner modtage med Velvillie. I Valget
af de Ord, som høre til denne Ordbog, har jeg fulgt de af min
Forgænger opstillede Grundsætninger, saa at Ord, som enten ere
aldeles forældede eller ere alene Landskabsord, ikke anses for at
høre til denne Samling. Forkortelserne ere ogsaa de samme som
hos Molbech. En Stjerne * foran et Ord betegner, at det findes
i Molbechs Ordbog, men er optaget her, fordi jeg enten havde
en noget forskiellig Forklaring at give eller en Bemærkning derved
at giøre.

Et Ønske til Bedste for Sproget og dets Historie har jeg at
fremføre. Det er, at M o l b e c h s Ordbog maatte blive udgivet
i Trykken. Den Sprogkat, som dette store Arbejde indeholder,
kan ikke siges at være aldeles udtømt enten ved Molbechs eller
ved Videnskaberne's Selskabs store danske Ordbog. Blev dette
Værk trykt i Format og med Skrifter som Molbechs, vilde Be-
kostningen formeentlig vel være at udrede; og Videnskaber-
ne's Selskab, som ikke har holdt sig tilbage fra Udgiøter til
vigtige videnskabelige Piemed, vilde maaskee ogsaa her række en
hielpende Haand. (Juli 1843.)

N a m a n d, -en, saaledes kalder Almuen det Væsen, som man har tænkt sig at boe i en Na, og som Overtroen tilforn antog hvert Nar at kræve sit Offer. (Nokken).

*N a b e n, adi. 2. ubedækket; deraf Udtrykket aabent Hoved, som ogsaa bruges i daglig Tale om det bare Hoved; aabent Vand kan og henføres hertil; derimod aabent Taffel, tilgængeligt for Alle og Enhver. 6.

*1. N a l, fig. om Ting, der slaae Golder; Nal i Stromper, Stromperne hænge i Nal.

*N a n d e i Betydning. 3. Damp af kogende Vand ic, Fugtighed paa Vinduesrunder, udtales ogsaa Nuge (Sv. Nlug), og burde maaskee anses som et eget Ord og skrives saaledes i den Bemærkelse. se Nuge.

*N a n d e, verb. bruges og upersonlig: det aander mig, i Betydning: det bæres mig for, jeg venter eller synes at forudsæe det. Deraf subst. N a n d e l s e, hvilke to Ord man har givet den tydskagtige Form: aue og Nuelse.

N a r e m a a l, hvad der regnes aarvils. Han har sæstet, seiet paa N.

*1. N a r e. En sort Nare kaldes en Vandaaire i Jorden, som fører sort (plumret, udriffeligt) Vand.

N a r s a g e sig, retfærdiggjøre sig, angive gysdig Narsag til noget. (Jieldent). „Og hvis du ei aarsager dig.“ Grundtvig.

N e l l i n, en, pl. -er. En Frugt fra Sydeuropa af Lemnernes Slægt.

A. B. C. Dette Udtryk bruges som Navn paa en Bog, hvoraf smaae Børn lære at kiende Bogstaver, stave, og læse. Ordet udtales Abecé (med Tonen paa sidste Stavelse), og med best. Art. tilføjes -den, Abecedden, hvilket sidste har sin Grund deri, at Bogen i gamle Dage blev kaldet A. B. C. D.

*Ad, præp. bruges i en Betydning, der omtr. er lige med til, i en Deel Salemaader, foruden de anførte, f. Ex. at være Ven, Broder ad Gen, staae Fadder ad Gen, o. s. v. Den udtales tidt næsten som a', og man kan derfor stundom være uvis, om det er ad eller af.

*Adel, adi., adelig, af adelig Slægt, af ædel Herkomst, bruges ogsaa udenfor Sammens. Han er adel. Kongen er adel. „Du var adel ved din Siæl.“ Tullin. Adel kan i sidste Sætning ikke være Subst., da det saa maatte heddet: af Adel.

*Amiral. Da dette Ord kommer af det Arabiske Emir, en Høvding, Hovedsmand, Anfører, bør det ikke skrives Admiral. Bogstavet d maa være indkommet ved en Feiltagelse, findes heller ikke i Ordet i det franske og andre sydeuropæiske Sprog.

*Adsplitte. Forskiellen mellem dette Ord og adspredde synes at være den, at hiint bruges om at adskille, hvad der er at ansee som en Eenhed eller hører sammen. Folkene, Skibene adspredtes; derimod: Krigshæren, Flaaden, Bogsamlingen blev adspaltet. Naar en Flaade adspaltes, stilles Skibene fra hinanden, stiondt hvert enkelt kan blive i Behold; naar et Skib adspaltes, sonderflaæes det.

*Af, præp. har ogsaa 12. Betydningen hjemmehørende i. Skipper N. af Horsens, kommende fra Kiebenhavn. Naar det om denne Præposition siges, at den (tidt) udtales av, maa dog bemærkes, at dette Ord da har en heel anden Udtaale end enten au! Interiectionen, eller av, Imperativ af Sierningeværdet at ave.

Afdandsningsbal, et Bal eller Dandseselskab for Børn, hvis Underviisning i Dands er fuldendt, og som nu faae afdandsset.

*Afffald i Bemærkelsen 5. er i Alm. Grafald fra den, som er Gens rette Overherre. Menneffeslægten's Afffald fra Gud (ved Synden).

Afformen, subst. Den Handling at afforme. Saaledes dannes et Subst. af mangfoldige Infinitiver, ved at tilføie n, som: Læsen, Skriven, Myrden, Leven o. s. v. Da blev der en Loben og Renden. Denne Bemærkning hører iøvrigt næsten mere til Syntaxis end til Ordbogen.

*Afhakke kan ogsaa betyde, hakke færdig, tilendebringe den Handling at hakke. Hun har endnu ikke afhakket. Saaledes og: aflæst, affrevet, affyet o. fl. Ord; saa eg afsmalket (se d. D.). Pigen har afsmalket o: er færdig med at malke.

Afspasfset, part. en اسپاسفset Kiole, Toi til en Fruentimmerkiole, som er afmaalt (men ikke tilfkaaret), undertiden forsynet med Border.

Afsprente v. a. 1. bruges i ældre Dansk for: aftegne, afbilde, afstrykke. Deraf Afsprentning, pl.-er.

Aftenunderholdning, et Morffab, en Fornøielse, som udfylder en Aften.

Aftensbord. Det Bord, hvorved man spiser til Aften; it. Maaltidet selv. Vi sadde endnu ved Aftensbordet. J. E. Heiberg har Formen: Aftenbord, som flidnere høres.

Aftrækker - en kaldes med et noget uegentligt Udtryk Stillepinden ved en Vosselaas, som man trækker paa for at faae Beværet til at gaae af. Deraf Aftrækkerboise; den Boise, sym omgiver Stillepinden.

Algefiæl-en, et Bræt, som lægges tværs over Bogstfællen til at sidde paa, naar man klorer. (Bognstfæl derimod er et af Bogstfællens Sidespækker).

Alkavet, adi. d. f. f. kavet, bagvendt; et akavet Bæsen, bære sig akavet ad.

*Al. Dette Ord bruges ogsaa som Adv. i Betydning af aldeles; f. Ex. al stille, al ded, al nogen, al ene, hvilket sidste undertiden skrives som eet Ord (alene), men bør dog udtales som to Ord. — Alt i alt betyder: alt tilsammentaget, alt tilhobe.

Albertsdaler - en. Navn paa en fremmed Sølv-mønt, omtr. 1 Specie.

*Allarm. Dette oprindelig fremmede Ord skrives rettere saaledes end Alarm. se Larm.

*Alen. Dette Ord har Plur. lig Sing., naar det betegner Længdemaalet; 3 Alen Klæde, Velen var 600 Alen lang. Derimod i Betydn. af Maalestoffet eller Redskabet til at maale med hedder det i pl. Alener; vi have to Alener i Kramboden.

*Alkove. Ordet betyder ogsaa: en indeluffet Seng, et Sengestøb, der gaaer ind i Væggen og er tildeels fraffilt fra Bærelset ved Bræder. Børnene ligge i en Alkove. (Om Ordet skulde være beslegtet med Køj, et lille mørkt Kammer, et Summer?)

Almeengavn; hvad der er til det almindelige Bedste. Deraf almeengavnlig.

Almeensætninger; med dette Ord kan man udtrykke det lat. loci communes.

Alstillehold, adv.; alt imellem, undertiden.

*Altersteen, ogsaa: en Steen, som danner Alterbordet.

*Altsaa. Denne Conj. udtrykker, at noget med Nødvendighed følger af det foregaaende.

*Angest. Dette adi. er i pl. lig sing. Vi ere meget angst.

*Anis er Froet af Anisplanten.

*Ankerstok er et Stykke Træ, aubragt paa et Skibsauker, ser at det kan falde i den rette Stilling ned i Vandet.

Aufkettling, en, b. s. f. Aufkæde, se Till.

Ansiøs, en, pl. Ansiojer; smaae Giff lig Eild, der nedlægges med Salt og Kryderi og saaledes spises. se Brislung.

*Aprilsnar, Aprilsveir. Disse Ord skrives hyppigere saaledes end Aprilnar.

*Aqvavit. Dette Ord udtales vel Akevitt, men pleier neppe at skrives saaledes.

Arbeidsdygtighed, en. Dygtighed til Arbeide, det at kunne godt arbeide.

*Arp; smaae Skæl under Haaret og i Haarskiellet. Ordet hedder ikke Arpe, og kommer neppe af Ar.

Arsprygl, pl., Hug, som gives paa Rumpen, uden paa Klæderne, Strambur.

*Arvegods, Arveguld, Arvesels er Gæds, Guld, Solv, som man har arvet eller arver. Han venter at faae Arvegods; han skal hente A.

*Areslag, Slaget, Bevægelsen af Marer, naar der roes. Sig. at holde Areslag, em Bevægelse, Foretagender, hverved Een gier lige saa meget som den anden.

*Arveprinds kaldes i Danmark en Konges yngre Son, modsat Kronprindsen, som er Kongens ældste Son.

Arvethrone, Throne, Regjeringsret, som gaar i Arv. Kingo.

Afkefis, en. Et Barn, der er ligesom forskudt eller mindre agtet i Familien, som derfor maa sidde i Afkroegen (Krogen ved Skofstenen). Eventyret om Afkefis.

Afsyl, et, pl.-er. Med dette af Latinen laante Ord betegnes en Art Skoler, hvor meget smaae Born, der endnu ikke have opnaaet den sædvanlige Skolealder, henbringes for at være under Opsigt og Varetægt i Forældrenes Graværelse. Børneskole, Varetægtsskole. Heraf adskl. sammensatte Ord som: Afsylborn, Afsylbestyrelse, Afsylbidrag, Afsylskole (Skole for de fra et Afsyl udgaarnde Born) o. fl.

Arvet om, adv., imod Solens Gang, fra venstre til høire, modsat ret om o: fra høire til venstre. I dette

Epil gives Kortene avet om. Løbe avet om 3: løbe gal eller bære sig galt ad. Han er ikke saa gal, som han løber avet om til.

*Arel betyder ogsaa den giennem en Kugle dragne Linie, om hvilken Kuglen tænkes at dreie sig. Jorden dreier sig om sin Arel. Himmels Arel (ikke Aere).

*Aarhø, Hø, som er avlet paa Algerland (ikke just paa Brafmark), modsat Enghø.

*Bag. adv. Her kan mærkes Talemaaden: at sidde bag paa (i Vognen eller paa Hesten); staae bag paa (en Karei).

Bagen for. adv. d. s. f. bag ved, bruges meest af Nordmænd.

*Bagbøst. Dette Skældsord skrives maaskee rettere saaledes end — beest.

Bagflædning, en, hvad der beklæder en Ting paa Bagsiden. Bagflædningen paa en Dragkiste, et Skilberi. (se Bagbræt).

*Baglast, en, er tunge Ting, f. Ex. Sand, Steen, som et Fartoi indtager, naar det ikke har ordentlig Ladning, for at det kan synke noget, og ikke skal ligge for høit paa Vandet. Galeasen gik herfra med (denne Præposit. er her rigtigere brugt end i) Baglast; Fartoiet fik ikke Ladning og indtog derfor Baglast.

*Baifalt. Dette Ord paa spansk Salt har ventelig sin Oprindelse derafra, at det kom fra Baien eller Bugten ved Biscaya.

*Bakke op, at, bruges ogsaa absol. om: at beværte overflodig, bespise rundelig. Hun kan godt bakke op (beværter godt).

*Balsamine, Navn paa en Blomst, er ikke d. s. f. Balsom.

Bander, en, pl. - e. Et Menneske, som gjør Bane af at bande. Bandere og Sviregaster.

3. Bane, en, den flade Deel af en Hammer modsat

Næbet eller Kloben. Han slog med Banen af Hammen.

*Bank. Dette Verb. bruges ogsaa med Præp. ind, for: med Bank, Hug at tvinge Nogen til at lære. Hver Glose, Tossen kan forstaae, er banket ind med Næver. C. Falsen.

Brakke, en, pl. -er (af fr. baraque); et lidet Huus, eg. til Soldaterbolig, men og i Alm. Han boer i en ussel Brakke.

*Barket Hud, er vel snarere: Hud; som er haard af Arbeide, Sol og andet; vel og af Hug og Slag.

*Barnagtig, adi. (Tonen paa første Stavelse). Forforskellen paa dette Ord og barnlig er især den, at hiint bruges meest i ufordelagtig, dette meest i god Betydning. Vise en barnagtig Udsærd (som kun kan tilgive et Barn, som ikke passer for den Borne). Saa og og naar det bruges som adv.; bære sig barnagtig ad. Derimod et front og barnligt Sind (som sommer sig for et Barn, som vidner om Ufskyldighed).

Varsle, v. a. 1. giøre Varsel. „Nylig havde hun varslet.“

2. Vasse, en. Den ældre danske Form af det Navn paa en tyrkisk Stattholder, der nu hyppigen skrives Pasha eller Pascha. Vassen Ibrahim. D. Walling.

Vededagsklokke, en, bruges om den Ringen med Kirkeklokkerne, der finder Sted Aftenen før Almindelig Vededag.

Veenløs, adi. om den, der har mistet Venene eller har Skade i dem (sine pedibus). Ivar Veenløs (en af Regner Lodbrogs Sønner).

*Veet. Man siger bedre: spille Veterne af (end ud), tilendebringe Spillet om dem.

Vegfingret, adi., som har Veg paa Fingrene. sig. for tyvagtig, tilbøielig til at stæle.

*Vegavelse, en; det at være eller blive begavet med

noget; Ordet kan ikke lettelig bruges uden i comiss Etil.
„Dg for et Ark af Vers en blank Begavelse af halv Snees
Daler.“

**Begegne*, v. a. 1. Dette Ord betegner ikke aldeles det
s. s. behandle, men bruges meest om det Udvortes i For-
hold og Aldfærd. Han blev ilde begegnet; man opførde
sig ilde (ikke smukt) imod ham.

**Behage*, v. n. Her kan mærkes Udtrykket: Hvad
behager? (neml. De at sige), en høflig Anmodning til No-
gen om at gientage sine Ord.

**Bergefisk*. Dette Ord bruges ikke alene om den
Slags tør Fisk, som saaledes kaldes, men ogsaa, ligesom
Lorstk, Glynder o. fl., om den deraf tillavede Mad. Ber-
gefisk med Sennep har været den skælandiske Bondes Hoi-
tidsret.

Beskæretøi, et; Bogbinderredskab til at beskære Pa-
pir og Boger.

Bestik, et. Her kan mærkes Talemaaden at fore Be-
stik, om til Soes at udregne, hvor man er. Umbord paa-
ligger det Styrmænden at fore Bestik.

Besyv, en, pl. - er (Tonen paa sidste Etavelse). Bisse
Kort i Styrvolt, som kaldes saaledes. Man maa ikke fore
Besyv (komme frem med saadant Kort), ferend man har
Etil hienne. Deraf: fore sin Besyv, komme med sin Be-
syv, gi ve et Ord med i Laget, sige sin Mening.

Bimand, en Mand der passer Bier. Steen Blicher
(Brage og Idun 1840 S. 110).

**Binaavn*, Tilnavn, Familienavn, modsat Debenavn,
Fornavn, som et Varn faaer i Daaben.

**Bide*, v. a. Her kan mærkes Talemaaden: Gammel
Bane bider bedst (forflaaer, virker); noget, intet at bide
og brænde (Mad og Varme).

Biergkunde, en. Med dette Ord har man søgt at
udtrykke den Deel af en Biergstævning, hvor denne er tæt-

test og høiest, hvor der er ligesom et Midtpunct i Rækken.
Alpernes Biergkænde ved Montblanc.

Vihielper, en, pl. - e. Saaledes kaldes ved den indbyrdes Underviisning de Børn, som i enkelte Timer eller Dage hjælpe ved Underviisningen.

*Billig, adi. 4. ikke dyr, godt Kiøb. (Iffe bor man sige: priisbillig, i hvilket uheldaandede Ord den første Deel er overflødig). En billig Huusleie.

*Binde, v. a. Her kan mærkes Talemaaden: at binde sine Buxer o: knappe dem, ligesom at løse s. B. o: at knappe dem op og trække eller smøie dem ned; en Udtryksmaade, som ventelig har sin Oprindelse fra en Tid, da man ikke knappede men bandt Buxerne. „Førend Jer Oldfaerret Buxer kunde binde.“ P. Paars. Binde 2. bruges og om en Bog, d. s. f. indbinde; Bogen skal bindes; deraf Bogbinder.

*Biskop, en, d. s. f. Bisp, men bruges ikke gierne i Sammensætninger. Man siger ikke Biskopsæde, Biskophue, men Bispesæde, Bispshue. 2. en Drik, lavet af rød Vin og Pomerantsaft med Sukker.

*Bitterlig, adv. bruges og i den Talemaade: det gjør mig bitterlig endt.

*Blaa, adi. Udtrykket den blaa Traad bruges i Siæland om dansk Brændevin, ligesom Finkel Tokum.

Blaadue, en, en Slags Due i de varme Lande, der er en Træksugl. Blaaduerne komme til St. Croix i Vestinden i Orcantiden.

Blaamaage, en Slags blaa Maager i Gronland.

Blaare, v. a. 1. at gjøre til Blaar, velde, at Hørrer bliver som Blaar; om heglet Hørrer, naar den for meget haandteres og derved speies. Hørrer er blevet blaaret; hun stod og blaarede Hørrer paa Totten.

*Blank. Her kan tilføies Talemaaden: at trække

blank, trække fra Bæderet, om at udbrage Kaarde, Sabel af Skeden.

Bløde eller Blege. Et Navn paa Ralken som den kommer af Jorden, forend den brændes.

Blegfis, en, som er meget bleg, seer sygelig ud. P. G. Müller.

Blide, subst. d. s. f. Blidhed. Din Morne, Ven, dig skuede med Blide. Grundtvig.

*Beskikke, v. a. 1. Dette Verb. bruges reflexiv, beskikke sig, om at berede sig, lave sig til, giøre sig rede. „Dog af hans Nærmeste vist ei Gaa sig hid til hans Fæst beskikke.“ J. E. Heiberg.

*Blodstyrkning er en heftig Udgydelse eller Udfastning (ikke altid Opfastning) af Blod.

*Blok, 5., et tungt Stykke Træ, sædvanlig med Jern fastgiort om Slavers eller Misdæderes Been. Deraf sig. have en Blok ved Benet, om en Forhindring, noget, der hindrer f. Ex. fra at drage bort e. desl.

*Blomraadden, adi., er maaskee egentlig: raadden indeni, raadden heel igiennem (som fra Blommen i Wegget).

*Blomst. Her kan mærkes Udtrykket: Blomsten i et Øble, en Dvæde ic., de visne eller tørre Blomsterblade i den ene Ende af Frugten. d. s. f. Bulmoder. Her mærkes og Pluralis-Formen Bloster, om Blomster paa Træer, der siden vore ud til Frugt, f. Ex. Øblebloster, Rahbek, modsat Haugeblomst.

Blond, adi., lyshaaret. (fransk).

Blusse, v. e. 1., giøre Ild, optænde Ild, stifte Fyr, især naar der brændes Halm eller Lyng, f. Ex. i en Baagerovn. Pigen skulde op og blusse. Coll. Tid.

Blyvindue, et, pl.-er. Vindue, hvor Ruderne ere indfattede i Bly.

*Blækhorn er et Kar, nu sædvanlig et Glas, til at

have Blæk i; Blækhuus dertmod betegner gierne at Blækhornet har en Indfatning f. Gr. af Træ.

Blækplet, en, pl.-er; en Plet af Blæk, der er spildt.

*Blære, en. Ordet bruges fig. om En, der er opblæst, eller gior sig til af Guldkommenheder, han ikke virkelig besidder, hvilket og kaldes at blære sig.

*Blærrøsen, en Art Rosen (Sygdom, Erysipelas), hvorved Huden gaaer op i Blærrer.

*Blod, adi., bruges om, hvad der ikke er haardt, og som Modsetning til dette. Ordet bliver derfor undertiden brugt om Ting, der i sig ere haarde, i Sammenligning med mere haarde Gjenstande af den Slags. En Steen kan kaldes en blod Steen (f. Gr. en Eskibsteen) modsat en Kampesteen. Bløde Som, som let lade sig boie. Endog en fast Wei siges at være blod i Modsetning til naar den er frosken.

*Blodfoden, adi., bruges nok nu kun om Vg, modsat haardfodt. fig. blodfødne Karle, forfælede, umandige. Grundtvig.

*Bød, en, 2, er i Almindelighed Opreisning, Bederlag, Gødtgiorelse. At faae Bød for sin Vaande. At faae Bød for Mod (komme til at fortryde sit Overmod).

*Bog. Ogsaa om en Beskrivelse, Ferretning eller deslige, som føres til Bogs; hvad man nu tidt udtrykker med Ordet Protocol. Thingbogen; at holde Bog over noget (skrive det op); optage en Bog derover.

*Bogbinder. Ordet bruges af Almuen i Jylland ogsaa om en Boghandler.

Borax, et, Mineral, der bruges ved Smeltning og Ledning; kaldes ogsaa Sinkal.

Boraxkande, en Kande, hvori Borax habes.

Bordpsalme, en, Psalm, til at synge ved Bordet, før eller efter Maaltidet.

*Vorde, v. a. 1. lægge til et andet Skib og gaae ombord paa det.

*Vorgemester, en. Dette Ord skrives sædvanlig saaledes, dog ogsaa Bergemester, men i begge Tilfælde har det, imod det sædvanlige ved sammensatte Ord, Tonen paa det sidste af de Ord, hvoraf det er sammensat. Dette skeer formodentlig for at skille det fra Vørgemester eller Vørgemester (med Tonen paa første Stavelse), d. s. f. Vørgfoged. Iovrigt forkortes det i daglig Tale og undertiden i Skrivt til Vormester, f. Ex. i Visen: de lærde min gode Vormester at lade dem drikke i Fred.

*Vørge, v. a. 1. Ordet kan aldrig bruges om laante Penge. „Kortet vørger“, Talemaade i Kortenspil, hvormed man udtrykker, at den, der skal give Kort, er fri for at betale, indtil han er færdig med at give.

*Vørger, en. Dette Ord bruges undertiden, mest i Spøg, ligesom Ordet Kieldermand, til at betegne et uventet morsomt, spøgefuldt eller spidsborgerligt Indfald. „Det var en Vørger“, siger man om en saadan Yttring.

Vørgerraad, et. Raad, Raadsforsamling af Vørgere.

*Vorte, adv. Talemaaden at have noget vorte betyder at have mistet det, og høres endnu i daglig Tale. Nu har han det vorte (har tabt, mistet det). De have deres Lou vorte. D. H. Guldborg.

Vortviske, v. a. 1., viske af, astørre, udslætte. Vortvafke derimod er et udansk Ord, hvor aftvætte havde været reitere.

*Bra deb ænk, en, udtales og skrives ogsaa Braadbank.

*Brag, et, 2 bruges og i daglig Tale i Betydning af Brist, Bræk, egentlig Smaabræk. Der er allerede Brag paa det Væred.

Skole-Efterretninger

for Skole-Aaret fra 1ste Octbr. 1842 til Septbr. 1843.

I Efterretningerne om Skolen for sidstafvigte Aar blev Disciplenes Antal opgivet til 28 (See S. 17). I Lobet af Sommeren, efter at Indbydelseskrivtet til forrige Aars Examen var givet i Trykken, indkom endnu i Skolen een Discipel, nemlig Carl Anton Wilhelm Holst, Søn af Høghandler og Brandcapitain Holst her i Byen. Disciplenes Tal var altsaa ved Examen især 29, af hvilke dog to ved Sygdom hindredes i at fremstille sig.

Da det Tilfælde undertiden indtræffer, at Forældre begiære Sønner optagne i Skolen til anden Tid end den, Skoleforordningen i § 62 fastsætter som den almindelige Optagelsestid: ved det nye Skoleaars Begyndelse med 1ste October, finder jeg her at burde giøre en Bemærkning. Forordningen tilsteder vel, at Disciple kunne optages i Skolen udenfor den sædvanlige Tid, naar Omstændighederne giøre det vigtigt for et ungt Menneske, strax skiondt ikke i rette Tid at kunne blive antaget, men den bestemmer med Rette tillige, at dette kun maa finde Sted, naar den Tid, der i Skolen bliver at anvende paa den Nyoptagne, ikke bliver til Forsinkelse for de øvrige Classens Disciple. Heraf følger altsaa, at ordentligviis ingen Forandring i Underviisningens Gang kan finde Sted for de Nyoptagnes Skyld, og at der, indtil det nye Skoleaar begynder, fra Lærens Side i det Hele kun kan tages et underordnet Hensyn til disses Tær; ligesom det let sees, at en Discipel, saaledes sat midt ind i et Cursus uden tilfræffellig Kundskab om, hvad der med de andre tidli-

gere er giennemgaaet, sædvanlig vil i Forstningen, selv med den bedste Villie og største Eftid, kun giøre langsom Fremgang. Som dette nu ikke kan være Skolen at tilregne, og Lærerne for en stor Deel maae være uden Ansvar i den Henseende; saa vil det let skees, at det i alle Maader er det bedste, naar Disciplene indkomme ved Skoleaarets Begyndelse, og de, der ere samlede i een Klasse, derefter kunne følges ad. Dette tillader jeg mig her udtryffeligt at giøre opmærksom paa. Da Hr. Institutbestyrer Rosings Realskole her i Byen, der tillige benyttes som en Forberedelses-skole for Latinskolen, holder sin Examen om Foraaret, anmeldes ikke sielden Disciple derfra til Optagelse her til den Tid. Det anførte vil imidlertid vise, at det i Almindelighed er bedst stemmende med Disciplenes Lær, at Optagelse her i Skolen finder Sted til den 1ste October. At enhver Discipel, der skal kunne optages i Skolen, maa foruden en skriftlig Anmeldelse af, hvad han har læst, medbringe Dobeseddél og Vaccinationsattest, tillader jeg mig herved paa ny at bringe i Erindring.

Af Disciplene i Skolen vare to i afvigte Aar bestemte til at afgaae til Universitetet. Af disse blev dog kun den ene dimitteret, da den anden med en roesværdig Lærelyst besluttede endnu at forblive et Aar i Skolen for at opnaae en større Modenhed. Efter Examen og i Skoleaarets Løb ere 6 Disciple udgaaede, 3 formedelst Sygdom, 3 paa Grund af forandret Bestemmelse. Derimod ere i dette Skoleaar følgende nye Disciple optagne: Høther Lorenz Severin Fogh, Søn af Bogtrykker og Boghandler N. C. Fogh i Horsens.

Emanuel Christophersen, Søn af Bognmand Just Christophersen her i Byen.

Peter With, Søn af Herredsfoged og Stænderdeputeret Justits-Raad With paa Stiernholm i Hatting Herred.

Skolen har saaledes nu følgende 25 Disciple. Fjerde Klasse: J. F. Utke, J. C. Vilstrup, J. P. Rosendahl, H. C. Utke, L. B. N. Kragballe, V. H. B. Bernth. Tredte Klasse: J. L. Ch. Holst, C. C. Hansen, N. Helms, J. F. C. E. Larsen, N. J. S. Barfoed, J. C. Gurjel, M. C. V. Garstensen. Anden Klasse: F. M. Lauritzen, J. C. Stallknecht, G. Tetens, F. L. C. Smith, J. V. Storm. Første Klasse: L. L. Nsmussen, C. N. B. Holst, C. Christophersen, P. With, H. L. C. Fogh, H. B. Dahl, Ch. K. G. Mandix. — Af disse Disciple ere 11 Sønner af Embedsmænd, 9 af Borgere, 5 af Landmænd; 13 have deres Forældre her i Byen, 12 udenbyes. De 4 øverste ventes i Aar at afgaae til Universitetet.

Antallet af Disciple, som i de sidste 10 Aar ere optagne i denne Skole, forholder sig saaledes:

J Aaret 1833	indkom	9 Disc.	J Aaret 1838	indkom	9 Disc.
J — 1834	—	14 —	J — 1839	—	7 —
J — 1835	—	7 —	J — 1840	—	4 —
J — 1836	—	6 —	J — 1841	—	2 —
J — 1837	—	3 —	J — 1842	—	7 —

Middeltallet af de Optagne er næsten 7 aarlig. *)

*) J Aaret 1841 var Disciplenes Tal i Skolen 31. Skolepenaene udgjorde 290 Rbd., Betalingen for Lyg og Brænde 127½ Rbd., for udstedte Testimonier, som efter Skolefordn. § 108 skulle betales, indkom 30 Rbd., Indskrivningspenge 10 Rbd.

J. afvigte Nar blev til Univerſitetet dimitteret N. P. Klug. Dette haabefulde unge Menneske fik ved Examen artium i Kiøbenhavn følgende ſpecielle Characterer. Danſk Stil laud. Latin laud. Lat. Stil laud. Græſk laud. Hebraiſk laud. Religion laud. Hiſtorie laud. Geographie laud. Arithmetik h. ill. Geometrie laud. Tydſk laud. Franſk h. ill. Hoved-Character Laudabilis. *)

Af de fra Skolen tidligere Dimitterede har J. F. Jørgenſen underkaſtet ſig den theologiske Embedsexamen med bedſte Character. Han har undet ſit Ophold ved Univerſitetet havt Underſtøttelse af Stipendieverſkudsſondet.

Med de unge Mennesker, ſom i Nar afgaae til Uni-

*) Der er uden Tvivl ikke liden Grund til at ſuffe, at det ſtore Antal af Characterer, der gives ved Examen artium, kunde formindſkes noget, hvorved da og de øvrige Characterers Vægt blev ſtørre. Dette kunde opnaaes ved at give ikkun een Character for levende Sprog, og een for Mathematik. Man fik da 10 iſtedetfor 12 ſpecielle Characterer. — Det er foreſlaaet at henlægge Proven ved Examen artium til Skolerne i ſtedet for til Univerſitetet. Om derved noget væſentligt ſkulde vindes for Skolernes Disciple, maa jeg dog meget kalde i Tvivl; og for de privat Dimitterede kunde Forandringen ſynes noget ubillig. Det maa dog antages, at ingen bedre end Univerſitetets Profefſorer kunne bedømme, hvem der er moden til at modtage deres Underviſning. — At den, hvis latinske Stil forkaſtes, derved aldeles udelukkes fra at blive prøvet i alle øvrige Fag, ſynes at være en overdreven Streng-
hed. Saadant fandt ei heller Sted ved denne Examen indtil 1805, da Proven i den latinske Stil blev afagt bagefter de mundtlige Prover i Sprog og Videnskaber. Naar et Nul i lat. Stil havde ſamme Virkning ſom et Nul i enhver anden Rubrik, ſynes dette at være tilſtrækkeligt. At derimod Nul for danſk Stil reſicerer, maa man viſt nok billige.

versitetet, er i Skolen følgende læst og glemnemaact. I Latin 3 Bøger af Livius, Callusts Catilina og Jugurtha, Ciceros Taler: de 4 mod Catilina, for Priotarus, Archias, Ligarius, Marcellus, og det Maniliske Lovforslag; 2 Bøger af Cicero de officiis, Cato Major og Caelius; to Bøger af Horats's Ode, Epistlerne og ars poetica; to Bøger af Virgils Æneide; Juvenals 10de og 14de Satire. Den etymologiske Deel af Sproglæren efter J. Vadens Grammatik men Syntaxis efter Madvig's latinske Sproglære. I Græsk: 6 Bøger af Homeri Illiade, 3 Bøger af Herodotus, de 4 Bøger af Xenophons memorabilia; Langes græske Grammatik og Mythologi og Oldsager som sædvanlig. Af det græske Nye Test. Matthæi og Johannis Evangelier og Apostl. Gierninger. I Hebraisk: Genesis og de 6 første Psalmer. I de øvrige Fag det Befalede, i samme Omfang som tilforn fra denne Skole.

Candidaterne eller de, som iaar ventes at blive dimitterede, have, efter at jeg derom som sædvanlig havde indhentet Betænkning fra de Lærere, der læse i øverste Klasse, i Sommer havt Frihed fra sigst i Juni Maaned, saa at de fra den Tid af kun i enkelte Timer deeltage i Underviisningen paa Skolen.

Med Skolens Lærere skedte allerede i forrige Sommer den Forandring, at Skolen mistede sin hidtilværende duedige Gymnastiklærer Ridtmester Flindt, som blev udnævnt til Escadrons-Chef ved Dragon-Regimentet i Næstved. Han havde været Lærer her i Gymnastik og Svømning, siden denne Underviisning blev indført her i Efter-

aaret 1829. I October s. A. blev Skolens Lærer Cand. theol. E. Rosendahl, som fra Begyndelsen af Aaret 1836 havde gjort Tjeneste her ved Skolen og især givet Underviisning i Latin i de to nederste Classer, befordret til Sognepræst for Hart og Brandrup Sogne ved Kolding. I Sidstnævntes Sted constituerede Directionen Cand. philol. N. Levinson, som i Decbr. tiltraadte sine Forretninger ved Skolen, og overtog, foruden det Formanden overdragne, Underviisningen i Dansk i 1ste Klasse og lidt af Latinen i 4de Klasse. Under 11 Febr. d. A. be- myndigede Directionen Skolens Rector til at antage Gymnastik- og Dandselærer Bisby til Lærer i Gymnastik og Svømning ved Latinskolen.

I den senere Tid er det ikke sjelden indtruffet, at Disciple, som ere indkomne i Skolen, allerede have, navnlig i Hr. Institutbestyrer Rosings Realskole, havt nogen Underviisning i Fransk. Skiondt jeg for min Deel hverken anseer det for nødvendigt eller synderlig gavnligt at begynde Underviisningen i dette Sprog saa tidlig med studerende Disciple, maa det dog anses for bedst, at den engang erhvervede Kundskab vedligeholdes. Directionen tillod derfor efter mit Forslag, at Underviisning i Fransk, 1 Time ugentlig, blev fra dette Skoleaars Begyndelse ind- ført her i 2den og 1ste Klasse, saaledes at alle Disciple i 2den Klasse og i 1ste Klasse de, for hvem det findes pas- sende, deeltage i denne Underviisning. — Da ikke saa Disciple, som indkomme i Skolen, have tidligere ogsaa havt Underviisning i Engelsk, og dette Sprog desuden i saa mange Henseender er vigtigt for den Studerende, derhos i det Hele let at lære, har det længe været mit Ønske,

at Underviisning heri ogsaa maatte gives i denne Skole, og Forslag derom er nu ogsaa gjort Directionen.*)

*) I Anledning af at Underviisningen i Franck ved denne Skole tilforn, ligesom det fandt Sted her i mine Formands Prof. D. Worms og Prof. Dorp hs Tid, ikke begyndte for i 3die Klasse, (Skiendt jeg troer dette tilstrækkelig retfærdiggjort ved, hvad jeg derom har anført i mit Program for 1841 S. 38), og at vi da begyndte med Borrings études litteraires, har Adjunct Hundrup i Randers i et udgivet Skrivt, som han kalder Skole-Calender, ikke undseet sig ved at sige, at dette er in medias res auditorem rapere, paa danst: at Tilhøreren (Discipelen) blev revet midt ind i Tingen (uden tilbørlig Forberedelse). Der er ventelig kun Uvidenhed, der har bragt ham til at sælde en saa uskaansom Dom og giøre en saa fornærmelig Beskyldning. Han har formodentlig ikke gjort sig bekendt med den anførte Læsebog; han maatte ellers have fundet, hvad og Programmernes Anførsel om de i 3die Klasse læste Stykker kunde have viist ham, at denne Læsebog ogsaa indeholder lettere Stykker, der meget godt kunne læses især med Disciple, der allerede i adskillige Aar have havt anden Sprog-Underviisning. — Samme Herre har (ib. S. 90) behaget at holde sig op over, at nederste Part (det hedder i hans Sprog: det yngre Partie) af 2den og af 3die Klasse har i det første Aar i Græsk og i Hebraisk alene læst Grammatik. Ogsaa jeg er af den Mening, at det i Almindelighed er bedst at begynde Læringen og altsaa Anvendelsen af Sproglæren, saasnart en passende Deel af denne er giennemgaaet; og især er der vistnok meget af Smaabemærkninger i den græske Grammatik, som det kan koste Begynderen Noie nok at lære, og som siden, oplyst ved Læringen, bliver langt lettere at forstaae og beholde. Men derfor uberinget at dadle hiin Fremgangsmaade, og bruge det Udtryk derom, at den „slover og trætter Disciplene“, især saa længe han ikke kiender Lærernes Methode i det Hele og i det Enkelte, eller veed, hvorvidt disse søge at lette Arbejdet for Lærlingerne, er dog noget vel ungdommelig ubetænksomt. Overalt, saa godt det er, at der nu aarlig udgives Efterret-

Der følger en Oversigt over, hvad der i dette Skoleaar er læst og gennemgaaet i Skolen i de forskellige Fag i samtlige Classer.

Dansk. 1ste Klasse har som Læsebog benyttet Malings 8t. og 9. Handlinger, en Bog, der tillige paa en saa smuk Maade gjør den Unge bekendt med vakkre Træk af Fædrelandets Historie. Kun Skade at Stil og Retkrivning er forandret en Deel men ikke til det bedre i den nyeste Udgave. *) 2den Klasse har brugt samme Læ-

ninger om de lærde Skoler, og saa meget derved end i mange Henseender kan vindes, kan jeg dog kun ubetinget finde Tingen gavnlig, naar tillige et christeligt Sind maa vise sig i billig Bedømmelse af Andres Arbejde og retfærdig Vurdering af det Udførte, uden Hovmesiereren, og især uden Tilbøielighed til at faae Alt allevegne støbt i een Form, hvilket aldrig vil lede til noget godt. Udskillige af en vis Rezensents Bemærkninger i 2det Hefte af det svenske litteraire Selskabs Tidsskrift kunne fremkalde et lignende Ønske.

- *) Saavel i Dansk som i Tysk anseer jeg det for rettest, at der i første Klasse ingen Grammatik læses, men at Disciplene, under Vælle i at læse og tyde, ved mundtlig Underviisning meddeles de almindelige Begreber af Sproglæren. Opfatningen deraf bliver da en Forstands- og ikke en bar Huskommelses-Sag; og saadan bør det være. At Læsning af mange forskellige Grammatiker paa een Tid let forvilder de Unge, især de mindre hurtige Hoveder, er og indløsende. Det har meget glædet mig at see denne Sætnings Rigtighed erkendt ogsaa ved Real skolen i Arhus, i hvis Program for afvlgte Aar Hr. Rector Nielsen om den af ham selv besorgede Underviisning i Dansk i første Klasse saa passende siger: „Grammatik er ikke læst efter nogen Bog, men Disciplene ere mundtlig blevne veiledede til at kiende Sætningsens Dele og de vigtigste Ordclasser.“ (Side 39; seuv. Side 27). Maaskee ville Programmerne ved saadan Meddelelse ikke tilfredskille dem, der maa'e og bedemme en

sebog og tillige læst Grammatik. 3die og 4de Glasſe har foruden Grammatik-Underviisning benyttet Flovs d. Læsebog; i 4de Glasſe er tillige giennemgaaet en Deel af Rahbek om den danſke Stil, af Grundtvigs Caro og flere danſke Skrivter. Skriftlige Arbejder foretages i ſamtlige Glasſer.

Latin. Førſte Glasſe. Formlæren er giennemgaaet udtogsviis efter Madvigs Sproglære;*) i Gedikes lat. Læsebog er tydet af de Øverſte S. 59-74, af de øvrige S. 59-64. Anden Glasſes nederſte Afdeling har tydet i Cornelius Nepos: Miltiades, Themistocles, Aristides, Pausanias, Cimon, Lysander, Alcibiades, Thrasybulus, Conon, Dion, Sphicrates, Chabrias, Timotheus; øverſte Afdeling Cæsars hell. gall. de to første Bøger.

Skoles udførte Arbejde efter Bladetal; men lige meget, naar kun Ungdommen lærer, hvad den bør, og lærer det paa en god Maade, ved en fornuftig Veiledning til Selvtænken.

- *) At Madvigs lat. Sproglære, ſiendt maaskee noget vel udførlig til Skolebrug, er en Bog, der med Skarpsindighed og dog fornøden Tydelighed fremſtiller Sprogets Eiendommeligheder, og derfor er vel ſikket til Brug ved Ungdommens Underviisning, vil vel efterhaanden almindelig erkendes. Den bruges nu her i alle Glasſer og med god Nytte. Blandt de Anker, der, kort efter at den var udkommet, bleve fremførte imod den, var og, ſælsomt nok, at der manglede Paradigmata af Adiectiver og „at Disciplene maatte opſkrive diſſe.“ Men man maa vel takke Forf. for denne Mangel. Det er dog en heel aandløs Fremgangsmaade at lade en Discipel efter gammel Elendrian lære f. Ex. bonus, bona, bonum, eller i Tydſk der, die, das, o. ſ. v., ſom om et Ord paa een Gang kunde ſtaa i Masculinum Femininum og Neutrum. Da en ſaadan Anke maatte man høre fra Goro! Til at lære at declinere et Adiectivum i hvert Kiøn for ſig mangler Sproglæren naturligtviis ikke Anviisning.

Madvig's Sprogk. især Syntaxis. Tredie Klasse læst 4de Bog af Livius og Ciceros Tale for Roscius af Amezia. Een Discipel har læst Ciceros Tale pro lege Manilia. Madvig's Sproglære. Fierde Klasse (foruden hvad Candidaterne have giennemgaaet): Livius 4de Bog, Cicero de off. 1ste Bog, Ciceros Taler for Ligarius og Dejotarus, to Bøger af Horatses Oder, 1ste Bog af Virgils Æneide. Skriftlige Arbejder ere foretagne i de tre øverste Classer som sædvanlig.

Græsk. Unden Classens nederste Afdeling har giennemgaaet Sproglæren; øverste Afdeling tillige tydet i Langes Materialier S. 18-50. Tredie Klasse Herodotus 1ste Bog Capp. 1-130, Iliadens 1ste Sang. Fierde Klasse 1ste Bog af Herodotus og 1ste Sang af Iliaden. Oldsager ere giennemgaaede i 4de Klasse. Grammatiken er i alle Classer læst efter Længe dog med Tillæg og Udeladelser efter Disciplenes Lær paa de forskjellige Trin.

Hebraisk. Tredie Classens nederste Afdeling har giennemgaaet det vigtigste af Grammatiken samt Verbalformerne efter Tabeller; øverste Afdeling tillige tydet de tre første Capitler af Genesis. Fierde Classens nederste Afdeling Genesis Cap. 3-14; øverste Afdeling læst Genesis ud og tillige de 6 første Psalmer.

Tydsck. Første Klasse Bresemanns Læsebog S. 11-45. Unden Klasse samme Læsebog S. 23-94. Tredie Klasse Hiorts Læsebog S. 26-94 og 384-445. Fierde Klasse samme Læsebog S. 384-521. Sproglæren er i alle Classer læst efter Hiort, nemlig i de to øver-

ste Classer hans større Sproglære, 3die Udg., men i de lavere Classer hans mindre Sproglære, 2den Udg. *)

Fransk. Fjerde Classe har læst Vorrings études litteraires ud, og derefter endel Stykker i Schaldemoses fr. Læsebog; 3die Classes øverste Afdeling Vorrings ét. litt. S. 36=54, 141=156, 192=204; 2den Afdeling ib. S. 1=22. Alle Deichmanns fr. Gramm. 2den og 1ste Cl. Vorrings fr. Læsebog for Begyndere (Kbh. 1841) S. 1=15.

Religion. Første og anden Classe: Valles Lærebog 4de, 5te og 6te Capitel indtil Pligterne mod os selv; af Daugaards og Stokholms bib. Hist. det Nye Test. indtil det 51de Stykke; adskillige Psalmer. Tredie Classe Fogtmanns Lærebog §§ 85=136, Herslebs større bibelske Historie fra 8de Periode i G. T. til Side 245 i N. T. Fjerde Classe efter Fogtmanns Lærebog Pligt læren og det derpaa følgende til § 115; bib. Hist. fra S. 95 det G. T. ud. **)

Historie. Første Classe Hofods fragm. Fremst. S. 47=139. Anden Classe samme Bog S. 28=147. Tredie Classe giennemgaaet Slutningen af samme Bog; der=

*) I den før omtalte Skole-Calender anføres S. 34 (rigtigen,) at Overlærer Storm har Underviisningen i Lydsk i hele Skolen, men nogle Linier nedenfor paa samme Side anfører Forf. en Anden som Lærer i Lydsk i de to laveste Classer! Den Underretning om en Forandring i Fagfordelingen, som er meddeelt i sidstafvigte Aars Efterretning S. 20, er aldeles upaaagtet. Flere Exempler paa Undiagtighed og Skidseløshed i et Arbejde, hvis Forf. dommer med saa megen Ringeagt om Andres Gierning, kunde meddeles.

**) I Skole-Calenderen S. 85 anføres, at her i Skolen baabe fulde bruges Daugaards og Stokholms og tillige Herslebs mindre bib. Hist. Dette er aldeles urigtigt.

efter af Estrups alm. Verdenshist. S. 151-223. Kongerækkerne i samtlige europæiske Riger ere lærte. Fjerde Klasse giennemgaaet Sverrigs, Ruslands, Polens, Preussens, Ungarns, Tyrkiets, det græske Riges, Tydsfflands og den franske Revolutions Historie; desuden repeteret den gamle Historie og den gamle Geographie.

Geographie. Første Klasse efter Zengerslevs mindre S. 43-110. Anden Klasse efter Sammes større Lærebog S. 151-254. Tredie Klasse efter samme Bog S. 204-330. Fjerde Klasse har giennemgaaet noget af Verdensdelene udenfor Europa og af de europæiske Lande især Tydsffland, Preussen, Østerrigiske Keiserd., Frankerige, Storbritt. og Irland, Spanien, Portugal, Helvetien.

Mathematik. Første og anden Klasse har havt Ovelse i practisk Regning efter Ursins Regnebog. Tredie Klasse Arithmetik efter Ursin § 32-65; Geometrie efter Samme § 38-71. Fjerde Klasse Arithm. § 32-66; Geometrie § 38-81.

Naturhistorie. Første Klasse Funke S. 22-66. Anden Klasse 6te 7de og 8de Orden af Fuglene, Krybdyrene, Fiske, Insecterne, og Ormene. Tredie Klasse fik i Vinterhalvaaret Dyrslæren læst til Ende.

Under 27de Mai d. A. har Directionen ved Skrivelse til Skolernes Exherater tilladt, at de i Skoleforordningen paabudne Fierdingaars-Examina, som skulde holdes ved Slutningen af Skoleaarets 1ste og 3die Kvartal, herefter indtil videre maae bortfalde. Allerede i mit Skoleprogram for f. A. S. 19 har jeg gjort opmærksom paa, hvor gavnligt det vilde være, om der hos os blev mere studeret og mindre læst til Examen. Skulde denne For-

andring, som man maa haabe, bidrage til at lede dertil, vilde det være meget glædeligt. *) Jeg har ved at meddele Skolens Lærere denne Bestemmelse ifkun fundet Anledning til at gjøre opmærksom paa, at fordi disse Examina ophøre, de Repetitioner, som de have givet Anledning til, og som især i de lavere Classer ere saa nødvendige, ikke derfor bør ophøre eller tilside sættes. Ved samme Leilighed har Directionen befalet, at den paabudne Halvaars-Examen herefter skal holdes i Slutningen af Marts Maaned. Ved denne (og jeg troer, ved flere) Skoler var Brugen hidtil, at denne Examen altid blev holdt umiddelbar før Paaskeferien. Efter denne sidste Bestemmelse vil der kunne blive læst nogle Dage efter Examen, og Læsningen derpaa igjen afbrydes ved Paasken; denne Fæst kan og indtræffe saa tidlig, at Examen nu maa holdes efter Ferien.

*) At der for nogle Aar siden blev for dem, der underkaste sig den danske juridiske, den pharmaceutiske o. fl. Examina, foreskrevet en Forberedelses-Examen, hvorved man forvisser sig om, at Vedkommende have erhvervet de almindelig fornødne og dannende Forkundskaber, og hvorved de, der ere altfor maaedelige og umodne, ligesom forud afsigtes, maa vistnok meget bifaldes. Men om det var rigtigt at befale, at Alle skulle underkaste sig en Prøve i Mathematik (endog med særskilt Character for Arithmetik og Geometri), hvorved næsten lige saa meget fordes lært som til Examen artium, er dog et stort Spørgsmaal. Af de 114, der i 1842 fremsjillede sig til Forberedelses-Examen, bleve 54 forkastede (see Canc.-R. Selmers indholdsricke Åbns Universitets Aarbog for 1842, Side 150). Det er og bekiendt, at de danske Juristers Tal er meget aftaget, siden dette blev paalaagt. For en dansk Jurist synes mig i alt Fald en Prøve i Logik vigtigere end i Mathematik.

De Understøttelser, Skolen er i Stand til at give til trængende og værdige Disciple, ere i dette Skoleaar saaledes tildeelte.

- a. Høieste Stipendium, at udbetale 5 Rbd., at oplægge 45 Rbd.: Rosendahl, Vilstrup, E. Kragballe, Hansen.
- b. Mellemste Stipendium, at udbetale 5 Rbd., at oplægge 30 Rbd.: E. Holst, Larsen, Varfoed (een Plads ubesat).
- c. Laveste Stipendium, at udbetale 5 Rbd., at oplægge 15 Rbd.: Carstensen, Lauritsen, Smith (3 Pladse ubesatte).

Fri Skolegang er tilstaaet: F. Utke, S. Utke, Horn (senere udgaaet af Skolen), Gurjel, Storm, Nsmussen, G. Holst, Dahl, Mandix. For nogle af disse var det befalede Proveaar, ved Directionens Godhed, forkortet paa Grund af deres Trang og det om dem vakte Haab.

Overordentlig Understøttelse af Stipendieoverskudsfondet er i Aar tilstaaet Studenterne Laab, Bruun, Vinzer, og Disciplene Rosendahl, Vilstrup, Varfoed, Kragballe.

Af de unge Mennesker, som i d. A. ventes at blive dimitterede, har under Skolegangen

J. F. Utke oppebaaret	135 Rbd.	og har et Dplag af	120 Rbd.
Vilstrup	125 —	135 —
Rosendahl	270 —	180 —
S. G. Utke	15 —	75 —

Da Tallet af Fripladse i enhver af Skolerne er ved den almindelige Skoleforordning fastsat uden Hensyn til, om en Skole har stor eller liden Søgning, er der fremsat Forslag om, at lade Fripladsene staae i et vist Forhold til det hele Discipeltal i en Skole. Denne Gienstand behøver dog uden Tvivl noget noiere at overveies. — For

Reformen vare alle Pladse i Latinskolerne Fripladse, og ingen Skolepenge betaldes nogensteds. Da man, vistnok af gode Grunde, antog, at heri burde skee en Forandring, har man dog tillige erkjendt, at der paa laae Skolerne en Forpligtelse til at yde et Antal unge Studerende fri Underviisning. Det Antal af Fripladse, som Skoleforordningen bestemte, maa da vel antages fastsat med Hensyn til, at de fornodne unge Mennesker kunne dannes især til Kirkens og Statens Tjeneste. Man har i at bestemme dette ventelig taget Hensyn ei alene til Skolernes formodede Talrighed, men ogsaa til, at der overalt i Riget kunde for den Begavede men Ubemidlede være en lettet Afgang til sige Fripladse. Da for nogle Aar siden 3 af de lærde Skoler bleve nedlagte, kunde der have været Grund til i den Anledning at forøge Fripladsene i de øvrige Skoler. At dette ikke skedte, har ventelig sin Grund deri, at man har fundet det tilbageblivende Antal af Fripladse tilstrækkeligt med Hensyn til Statstjenestens og det Almindeliges Tarv; ogsaa var Fripladsenes Tal blevet noget forøget, da der blev givet Nykøbting Skole lige Rettighed med Cathedralsskolerne, til hvilke den neppe var regnet, da Forordningen 1809 blev udarbejdet. Nu at forøge Fripladsenes Tal ved de talrig besøgte Skoler og forholdsvis ned sætte dem i de andre, vilde uden Tvivl være en Ubillighed mod visse Egne af Riget. Det lader sig og let tænke, at en Skole med et mindre Antal Disciple kan blandt disse have et overveiende Antal af fattige og trængende, som derved vilde berøves en Afgang til fri Underviisning. Lovgivningen engang har givet dem. Naar en Skole er ualmindelig talrig besøgt; pleier og et ikke lidet

Antal Disciple at være velhavende Folkes Værn, tidt fra fierne Egne. Det eneste, der kunde indrømmes de talrige Skoler, var da vel, at de Fripladsje, der i enkelte Skoler vare blevne ubesatte, kom hine tilgode. Men i Udforelsen vilde denne, i sig billige, Bestemmelse dog let medføre nogen Vanskelighed, fordi det kunde indtræffe, at en Skole, der i eet Aar ikke havde besat alle sine Fripladsje, fik dem alle besatte det næste Aar. Men en Discipel, hvem saadan Hielp engang var tillagt, vilde det være haardt igien at berøve den, naar han ikke for Uflid eller Ufikkelihood fortiende at miste den.

Davidsens Legat er i Aar tildeelt Disciplene E. Kragballe og E. Larsen. *) Veensfelds Eichtenbergsske Legat er i de senere Aar ikke kommet Nogen fra denne Skole til gode, da her i nogle Aar ikke er dimitteret nogen Præsteson fra Boer Herred; og Legatet har da en anden Bestemmelse. — Da jeg er giort opmærksom paa, at de Ord om dette Legat i mine Skoleesterretninger for sidstafvigte Aar S. 16: „Ved Tab under den forrige Bestyrelse sank Hovedstolen endvidere til 19176 Rbd.“ ic. kunde misforstaaes, som om der var Grund til at lægge denne Bestyrelse og navnlig dens længstlevende Medlem Hædersmanden Stats-Raad Carøe, i sin Tid Borgemeester ic. her i

*) For dem, der maatte ønske at kiende Bestemmelsen om dette Legat, meddeles herved den i Skolens Archiv værende, af Stiftets Biskop attesterede, Extract af afgangne Student David Davidsens Testamente af 22de Novbr. 1786, allernaadigst confirmeret 19 Januar 1787. „Litr. e. Til 2de fattige og fikkelige Disciple i Aarhus latinske Skole hver aarlig 10 Rdr., og ligeledes aarlig til 2de fattige og fikkelige Disciple i Horsens latinske Skole, hver 10 Rdr., i alt 40 Rdr.“

Horfens (+ 1833), noget til Laft, griber jeg Leiligheden til her at bemærke, at ligesom dette ikke ligger i Ordene, faa kan det ei heller med Rette udledes deraf. Det betydelige Tab, Legatet leed, fandt Sted ved Omfkrivningen 1813, og var en Virkning af, at Capitaler i Krigsaarene vare blevne opfagte, indbetalte, og igien under den ufordeelagtige Cours udsatte. Tabet ved et Pant, hvorved Hovedstolen fra 19752 Rbd. sank ned til 19176 Rbd., et Tab af ikke fulde 600 Rbd., maa under de Forhold og synkende Eiendomspriser, der fandt Sted i Aarene efter Kri-gen, og paa faa stor en Sum ansees for meget ubetydeligt. Stats-Raad Carve afslagde behørig Rede og Rigtig-hed til sin Eftermand i Bestyrelsen; og hans Færd baade som Menneſte og Embedsmand er her i Byen endnu i hædret Minde.

Af Glensborgs Legat bleve efter Hoved-Examen iflor Bøger uddeelte til: Vilstrup, Bernth, Kragballe, Cur-jel, Tetens, Smith. *)

*) Om dette Legat hver Gang i Prog. at anføre (som af en vis Person forlangt), hvilke Bøger der til enhver Discipel er ud-deelt, synes mig mindre passende og i alt Fald ufornødent. At det imidlertid kan sees, at ogsaa denne Hielp ikke er al-deles ubetydelig, vil jeg her om nogle Disciple, der ikke læn-ger ere i Skolen, anføre, hvilke Bøger de af dette Legat, ef-ter Uddelingsprotocollen, til forskiellig Tid have modtaget.

A. Wynſter har i Aarene 1827 32 modtaget: Langes græſke Grammatik, Huphoffs Udt. af Ramlers Mythologie, en Livius, en Virgil, Lindbergs Anal. Genes., et N. T., Ci-cero oratt. sel. ed. Madvig, Fogtmauns Lærebog, Herſlebs B. Hiſt.

P. A. Lorentzen har 1828 31 modtaget: en Horats, Virgil, Lindb. hebr. Gram., Sanders Odeum, Meyers tyd-

Blandt de Midler, en Rector har til at forviſſe ſig om, at det med den daglige Underviſning og den hele Skoleorden gaaer tilbørlig til, ere iſær diſſe to i den ſenere Tid hyppig omtalte og bragte i Forſlag: det ene, at Rector i de Claſſer, i hvilke han ikke ſelv giver Underviſning, tager en ugentlig Examinations-Time, hvorved han da kan blive bekendt ſaa vel med Lærernes Underviſning ſom med Diſciplenes Fremgang; det andet: at Rector af og til indfinder ſig i Lærernes Timer for at høre paa Underviſningen. Da jeg ſelv ſom Rector har, om end ſielden, gjort Brug af begge Midler, kan jeg af Erfaring ſtadfæſte Nyttien deraf, uden at jeg dog kan give det ene For-

ſte Haandbog, Idelers franſke Hb., Riſes Geogr., Herodots Thalia og Enterpe, Lindbergs Anal. Genes., Dorphs lat. Gr., Fogtmanns Lærebog, Kofoeds Hiſtorie. (Dette meget lovende unge Menneſke afgik ved Døden ſom Student under ſit Opbold ved Univerſitetet.)

D. Deſſau har 1832-37 modtaget: Kofoeds Hiſtorie, Viarns Arithmetik og Geometrie, Wolſfs tydſke Læſebog, Bengiens d. Gram., Herſlebs bib. Hiſt., Herodotus gr., en J. Cæſar, en Juvenal, Eſtrupſ Verdenſhiſtorie, Madvigſ Lælius og Cato M., Dorphs Horatius, Hiorts tydſke Gr., Langes græſke Gr., Dorphs Virgil. (Denne Diſcipel udgik af Skolen under Examen 1838; han havde af Stipendierne oppebaaret over 200 Rdr., hvoraf han maatte tilbagebetale 20 Rdr.)

L. Barføed har 1831-36 modtaget: Herſlebs bib. Hiſt., Fogtmanns Lærebog, Deichmannſ fr. Gr., Kamlers Mythologie, Lindbergs hebr. Gr., Viarns Geometrie, Hiorts tydſke Gr., Ciceronis oratt. ſel., N. T. gr., Eſtrupſ D. Hiſtorie, Dorphs Horatius, og nogle Bøger indbundne.

E. Müller 1832-36: Dorphs lat. Gr., Rahbekſ d. Læſebog, en Juvenal, en Cicero de officiis, Meyers rom, Oldſager, Eſtrupſ Verdenſhiſtorie m. m.

trin for det andet. Dog maa jeg tilstaae, at en saadan speciel Controlleren har for mig som Foresat noget ubehageligt, og at en Rector ogsaa ved andre Midler kan overholde Orden og blive istand til at meddele Lærerne fornødne Raad og Vink. I den i Randers udfomne saakaldte Skole=Calendar har dens Forf. S. 140 kaldet det i Tvivl, om en Rector virkelig har Ret til at indfinde sig i Glasferne ved Underviisningen, og siden at meddele Lærerne Bemærkninger. Dette maa dog nok anses som utvivlsomt. Foruden hvad derom ellers er bekendt, har Forf. aldeles overseet det Bevist, som indeholdes i det af mig i Efterretningerne for 1841 S. 27-28 meddeelte Directions=breve om Gymnastikunderviisningen, hvilket ligefrem og som noget, der følger af Tingens Natur, erklærer, at al Underviisning i en lærd Skole foretages under Rectors Tilsyn og paa den Maade, han med Læreren aftaler. Det er og aabenbart, at den nugældende Skoleforordning af 7 Nov. 1809, ved at ophæve „alle de hidtil givne Anordninger for det lærde Skolevæsen“, ikke dermed har ophævet, hvad der maatte anses for at følge af Embedernes Natur mere end af udtrykkelige Lovbud. Ogsaa er det vitterligt, at indtil Reformationen 1805 var ved en Mængde af de lærde Skoler (oprindelig vistnok ved dem alle) Mesterlectie, hvor Rector ene gav Underviisning, kun ved et aabent Tralværk adskilt fra de andre Glasfer (saaledes og her i Horsens). Al Underviisning i Skolen foregik da under Rectors Dine og saa at sige i hans Paa-hør. Men det lader sig ikke antage, at han som Foresat ikke da og skulde have havt Ret til at give Lærerne Bemærkninger, naar han fandt saadant fornødent, saavel om

deres Underviisning som om Behandlingen af Disciplene.*) Ved Reformen fik hver Klasse sit særskilte affondrede Læseværkelse. Men at antage, at en Bygnings forandrede Indretning kunde forandre noget i de der arbejdende Embedsmænds Rettsforhold, vilde dog være en sølsom Slutning.

Blandt Midlerne til ved en Skole at fremme en heldbringende Samvirken ere Lærerforsamlinger vist nok med Foie udhævede. Overalt kan der neppe tænkes nogen Virksomhed, hvor Enighed og Samtrægtighed ere mere magtpaaliggende, Uenighed mere fordærvelig, end ved en Skole. Men at Lærerforsamlinger, naar ikke en god Aand er herskende, kunne stifte Skade, forsaavidt Uforligelighed og Partiaand derved kan finde Næring, lod sig

*) Dette kan og ved historiske Dplysninger godtgøres. Saaledes beretter Steffens i sit Levned om den berømte N. Treschow, den Gang Rector i Helsingør, hvorledes han kom tilstede, da en af Lærerne behandlede Discipelen ildt, og bragde ham til at ophøre dermed. Jeg har, inden jeg selv blev Rector, gjort Tjeneste i Skolefaget under fire forskellige Rectorer, af hvilke i det mindste de tre benyttede — om end ikke hyppig — den Ret at være tilstede i Timerne ved Lærernes Underviisning, og jeg har aldrig mærket, at Nogen tvivlede om deres Ret dertil. — At i øvrigt en Lærer, deriom han ikke kan billige de af Rector giorte Bemærkninger, eller troer ikke at kunne rette sig efter dennes Duffer, har Ret til at indstille Spørgsmaalet til Directionens Afgiørelse, følger af sig selv. Men at paastaae, at saadant Tilsyn nu skulde være uforsødent, fordi man nu har „theoretisk og practisk Skolelærer-Embedsexamen“, (som dog langt fra ikke alle Lærere have underkastet sig), er omtrent ligesaa fornøstigt, som om Nogen vilde paastaae, at Bisperne ikke behøve at foretage Visitationer, fordi alle Præster jo have taget Attestats og som Candidater underkastet sig baade homiletisk og catechetisk Prøve.

vel og oplyse. Den forømtalte Forf. af Skole-Calenderen gaaer saavidt at paaftaae (S. 143=44), at „det er Lærerforsamlingerne og ikke Rector, som den øverste Magt efter Skoleforordningen er overdraget til at tage de for Skolens Bestyrelse og Ledelse vigtigste Beslutninger, og at Rectorerne ere bundne ved Lærerforsamlingerne som Paarverne ved Concillierne.“ Man maa vistnok undres over, at en Mand, der har havt saa stor Opfordring til at tænke over Underviisnings-Lovgivningen, er kommet til et Resultat, der aldeles strider mod dens Indhold. — Monarchisk Regiering med raadgivende Stænder er den Regieringsform, vi Danske ansee for den bedste, og under hvilken vi føle os saa lykkelige. Det er uden Tvivl ogsaa den Regiering, der passer bedst for et Skolesamfund.

I den saakaldte Skole-Calender, Slutningen S. 171=2, har dens Forfatter holdt sig op over og yttret sig med Utilfredshed om, at Saadanne, som ikke have underkafstet sig Skoleembeds-Examen eller (som den kaldes) Store philologicum, alligevel i de senere Aar undertiden ere befordrede til Overlærere og Rectorer. Men i hvad der end maatte kunne siges imod Skolernes nuværende Bestyrelse og de Idcer, hvorefter den sees at virke, vil den dog neppe fortjene Dobbelt i denne Henseende. Meget mere skal det være den til uforgængelig Hæder, at den har med Omhu søgt at finde dygtige Mænd til de overordnede Lærereposter, i hvor de end vare at finde. Hvo vil ikke og glæde sig over, at Mænd som Dr. Paludan Müller og Mag. Besenbergh ere dragne frem til disse Poster; ja hvor sørgeligt maatte det kaldes, om Mænd af saadan Lærdom og Dygtighed skulde forblevet Abiuncter al deres Levetid. Men

Dobbelen mangler og, saavidt jeg skionner, al videnskabelig Grund. En Examen tages jo for at vise den erhvervede Kundskab og Indsigt. Naar nu Indsigt og Ærdom paa anden Maade lægges for Dagen, især ved videnskabelige Arbejder og en gavnlig Lærer-Virksomhed, da er jo det samme oplyst, som Examen skulde godtgjøre, og hvad har man da andet Vidnesbyrd behov? Men det lod sig vel endog falde i Tvivl, hvorvidt den befalede Skoleembeds-Examen ubetinget og for sig alene giver et fuldgylt Vidnesbyrd om Vedkommendes Dygtighed. Ogsaa sees af Rhus Univers. Aarbog for 1842 S. 53, at Directionen — vistnok med god Føie — anseer Indretningen af denne Examen for mindre hensigtsvarende, og har foreslået Betænkning om en Forandring derved. Det er bekendt, at denne Examen blev i de første Aar, efter at den var kommet i Brug, taget af nogle ualmindelig begavede og kundskabsrige Mænd med særdeles Berømmelse, men at senere en ikke liden Deel af dem, der have underkastet sig denne Prøve, langt fra ikke have opnaaet den litteraire Reputation. Marsagen er ikke vanskelig at finde. Der kræves til denne Examen en Indsigt i saa mange uligeartede Gienstande, ja virkelig et saadant Polyhistorie, at det kun vil være saare Faa, der have været istand til at gaae fuldkommen til Bunds i alt dette og lært det alt til Grunde.*) De Øvrige maa enten indskrænke sig til at studere enkelte Fag til Gavn og nydes med en tarvelig Indsigt i de andre, eller behandle dem i det Hele

*) Selv Snadanne, der have taget denne Examen med Ære, tilstaae, dog ikke at være hjemme i alle Fag; se f. Ex. Svenske literære Selskabs Tidsskr. 2det Hefte S. 188.

overfladist. Hvilkken af Delene der har fundet Sted, vil Examen's Udfald maaſtee ikke altid tilfulde godtgjøre; og Bedkommendes Lærervirksomhed maa da blive hans Provesteen. Den, der til Grunde har gjort sig fortrolig om end kun med eet eller to af Skolefagene, og tilbørlig vedligeholder sin Kundskab, vil, naar han ellers har den almindelige videnskabelige Dannelse, og besidder de øvrige for en Skolemand nødvendige Egenskaber, kunne i høi Grad være en gavnende Mand ogsaa i de overordnede Lærerpøster. Den derimod, der kun har overfladiske Kundskaber, vil snarere forfusse Ungdommen end videnskabelig uddanne den. Ogsaa er det indlysende, at ikke lidet Hensyn bør tages til Bedkommendes hele Tænkemaade og moralske Egenskaber, saa at der kan være Haab om, at Ungdommen ved Underviisningen virkelig dannes og forædles! Dsin Fors. synes at antage, at de overordnede Lærerpøster alene bør besættes med Philologer. Sprogkyndige Mænd ere vist nok uundværlige blandt Lærerne ved de lærde Skoler, men disse behøve dog ikke mindre Historikere, Theologer, Orientalister, Matematikere, og det vilde dog være en stor Gensidighed at udelukke disse fra de høiere Lærerpøster, naar de ellers tillige besidde den fornødne almindelige Kyndighed i Skolefagene.

Man har i den senere Tid foreslaaet at indføre en *Adiunct-Examen*. Vist nok bør Directionen, inden den beskifter Nogen til Lærer, forviſſe sig om, at han har de dertil nødvendige Kundskaber. Men om det var raadeligt at indføre en egen *Adiunct-Examen*, kunde dog være tvivlsomt. Den vilde formodentlig af Regle blive betragtet som en *Art Embeds-Examen*, men netop dette vilde

da vel og afholde Adskillige fra at tage nogen anden Embeds-Examen. Men det maa mærkes, at Mungen kan være saare vel skicket til at giøre Tieneste som Skolemand i nogle Aar, men at det i Grunden kun er faa, som ere skittede til at være Skolemænd deres hele Levetid. Theologiske Candidater ville, naar de ei kunne forblive i Skolefaget, i Regelen efter nogle Aar gaae over til en anden Virksomhed. Ved hiin Examen (ligesom allerede tildeels ved Skoleembeds-Examen) udsatte man sig let for at faae endeel Lærere, som vel vare brugbare til en Tid, men som siden kunde blive til Byrde.

Skolen venter i Aar at dimittere til Universitetet:

1. Johan Frederik Utke, Søn af Major Utke ved Dragon-Regimentet i Odense.
2. Jørgen Christopher Vilstrup, Søn af Landmand S. Vilstrup i Lundum Skov.
3. Johan Peder Rosendahl, Søn af Procurator Rosendahl i Kiøbenhavn.
4. Hans Christian Utke, Broder til N° 1.

Hoved-Examen i Horsens lærde Skole for 1843 holdes fra Tirsdag den 12te September hver Dag fra Kl. 9 til 1 og fra 3 til 6 i efterfølgende Orden.

Tirsdag den 12te September.

Formiddag.	Candidaterne.	Latin, Lydsf.
Eftermiddag.	Candidaterne.	Historie, Geographie, Mathematik, N. T.

Onsdag den 13de September.

Formiddag.	Candidaterne.	Græsk, Hebraisk.
Eftermiddag.	Candidaterne.	Fransk, Religion.

Torsdag den 14de September.

Formiddag.	4 Klasse.	Latin.
	3 Klasse.	Historie.
	1 Klasse.	Religion.
Eftermiddag.	2 Klasse.	Latin.

Fredag den 15de September.

Formiddag.	4 Klasse.	Historie og Geographie.
	3 Klasse.	Geographie.
	2 Klasse.	Religion.
Eftermiddag.	2 og 1 Klasse.	Naturhistorie.

Lørdag den 16de September.

Formiddag.	1 Klasse.	Latin.
Eftermiddag.	4 og 3 Klasse.	Mathematik.

Tirsdag den 19de September.

Formiddag.	4 og 3 Klasse.	Græsk.
Eftermiddag.	2 Klasse.	Græsk.

Onsdag den 20de September.

Forniddag.	4 Glasfe.	Fransk og Hebraisk.
	3 Glasfe.	Hebraisk og Fransk.
Eftermiddag.	2 Glasfe.	Historie og Geographie.
	2 og 1 Glasfe.	Fransk.

Torsdag den 21de September.

Forniddag.	4 og 3 Glasfe.	Religion og N. T.
Eftermiddag	1 Glasfe.	Historie og Geographie.

Fredag den 22de September.

Forniddag.	3 Glasfe.	Latin.
Eftermiddag.	1 Glasfe.	Dydsf.

Løverdage den 23de September.

Forniddag.	4, 3, og 2 Glasfe.	Dydsf.
Eftermiddag	Kl. 3½.	Eyngoprøve med hele Skolen.

De skriftlige Prøver saavel som Proverne i Gymnasistil og Evnning ere anstillede, ferend disse mundtlige tage deres Begyndelse.

Videnskabernes, Skolens, og Ungdommens Belyndere og Venner indbydes herved til at overvære denne Examen.

Løverdage den 30te September Forniddag Kl. 10 foretages Prøven med dem, som ønskes optagne i Skolen.

Mandage den 2den October, vil Gud, begynder Underviisningen i det nye Skoleaar.

